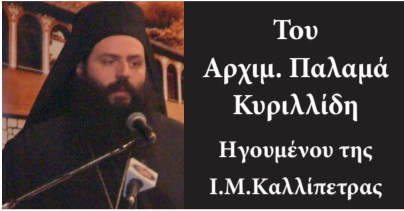

Η ΙΕΡΑ ΣΚΗΤΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Του
Αρχιμ. Παλαμά
Κυριλλίδη
Ηγουμένου της
Ι.Μ.Καλλίπετρας

Ως χαιρετισμό στην πρώτη αυτή έντυπη παρουσία της Εταιρίας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας, αισθάνομαι την απόλυτη υποχρέωση να σκιαγραφήσω στην ειλικρινώς ατάλαντη αυτή σύντομη ανακοίνωση ένα κομμάτι πολιτισμού της γενέτειρας περιοχής μας που η λήθη του κόσμου και ο χρόνος το έκαμαν απρόσιτο...

Ο λόγος μας για την Ιερά (ή πώς αλλιώς και με ποιο κοσμητικό επίθετο τιμητικώς να την προσδιορίσω;) **Σκήτη της Βέροιας**.¹ Αν για άλλες περιοχές το Άγιον Όρος του Άθωνα ή οι δυσπρόσιτοι βράχοι των Μετεώρων ή ακόμη και η ολόφωτος νήσος της Πάτμου, συντρέχουν λόγοι καυχίσεως και προβολής για την σύνδεσή τους με ιερότατα γεγονότα και πρόσωπα της πολυφιλήτου Ορθοδοξίας, η Σκήτη της Βέροιας δεν έχει σε τίποτα να υποληφθεί σε σχέση με τα προηγούμενα.

Μπορεί κανείς να μας κατηγορήσει για έναν υπερβάλλοντα «χωρολαγνισμό» ή ίσως μια υστερόβουλη προσπάθεια «μάρκετινγκ», αφού εσχάτους οικητόρες της Σκήτης η φιλάνθρωπος χάρις του Θεού κατέστησε εμάς. Η καθημερινή αναμόχλευση της ιστορίας της Σκήτης δίδει σε όσους εντυφούν σε αυτήν κάθε λεβέντικη υπερηφάνεια για την Ιερότητά της, την Οσιότητα των Προαναπαυσαμένων της, την λαμπρότητα των Οικημάτων της, την Ιστορικότητα των Δρωμένων της...

Η Σκήτη της Βέροιας οριοθετείται από τα όρη που συγκλίνουν στα παράπλευρα του Αλιάκμονα, το Βέρμιο και τα Πιέρια. Δυτικότερο σημείο της μπορεί να θεωρηθεί ακόμη και το ακρόριο της Ζάβροδας στο Νομό Γρεβενών όπου και η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος του κτήτορος της Οσίου Νικάνορα. Επειδή όμως η εν λόγω μονή είναι αρκετά μακριά τα δυτικά όρια είναι σήμερα στα σημεία που βρίσκονται το Υδροηλεκτρικό Φράγμα Σφηκιάς και το παρόχθιο πλάτωμα γνωστό ως Στέκι των Ψαράδων. Νότιοδυτικά βέβαια πρέπει να προσμετρήσουμε την πρόσφατα ανακαλυμμένη Βασιλική του 4ου αιώνα στο χωριό Σφηκιά και τον εξίσου σπουδαιότατο βυζαντινό ναό του Αγίου Δημητρίου.

Ανατολικά τα όρια είναι πλέον ασαφή. Ύστατες Μονές της Σκήτης

μπορούν να θεωρηθούν η του Αγ. Αθανασίου Σφηνίτσης και των Αγίων Πάντων Παλατισίων όπως επίσης και οι Άγιοι Ανάργυροι Νησίου που σήμερα είναι ενοριακός ναός.

Μέσα σε αυτά τα γεωγραφικά όρια είναι αναγκαίο να δούμε τα φιλοκαλικά άνθη που αναπτύχθηκαν. Η γέννηση του μοναχισμού στην κυρίως κοιλάδα του Αλιάκμονα τοποθετείται ίσως και με δόση υπερβολής από τον 3ο μ.Χ αιώνα.² Ο χώρος ήταν σαφώς ασκητικός. Άδεται πως χρησιμοποιήθηκε και ως χώρος εκπαίδευσης των στρατευμάτων του Μακεδόνα

Κοσμοκράτορα Αλεξάνδρου του Μεγάλου. Κι η Βέροια επίσης είναι γνωστό πως θεωρείται κέντρο θρησκευτικό και λατρευτικό με έντονη ευαισθησία στα πνευματικά θέματα, γεγονός που εύκολα δημιουργεί κλίμα κατάλληλο για ξενητεία, άσκηση, υπέρβαση. Μια αναφορά σε χειρόγραφο κώδικα της Μ.Λαύρας μας δίνει ακόμη μια πληροφορία πως από τους πρώτους ασκητικούς χώρους εν Ελλάδι υπήρξε η Σκήτη της Βέροιας.³ Μια ακόμη αναφορά για το πέρασμα του Αποστόλου Παύλου κατά την μετάβασή του στην Πιερία⁴ λέγεται ως λαϊκή παράδοση πως στάθηκε στο στενωπό του Αλιάκμονα και ευλόγησε την κοιλάδα ευχόμενος να γίνει χώρος ασκήσεως και πνευματικών άλλων.

Περισσότερες βέβαια πληροφορίες έχουμε στα συναξάρια για την ύπαρξη του χώρου ήδη από τον 9ο αιώνα ως μοναστικού. Η πρώτη κατηγορία μοναχών που ασκήθηκαν σε αυτήν, ήταν οι αναχωρητές. Ζούσαν σε πρόχειρα καταλύματα και σπηλιές που αφθονούν περίξ του ποταμού. Η εξέλιξη όμως που μας είναι γνωστή οδήγησε σε κατασκευή μεγαλύτερων και μονιμότερων εγκαταστάσεων όταν οι μαθητές των πρώτων εκείνων γεροντάδων πολλαπλασιάστηκαν.

Από την πλευρά των Πιερίων σήμερα διακρίνονται η Μονή Μεταμορφώσεως της Μουτσιάλης και ο Τίμιος Πρόδρομος. Μάλιστα επειδή για πολλά χρόνια η τελευταία Μονή ήταν η μοναδική σε λειτουργία έστω και υποτυπωδώς, συνδέθηκε λανθασμένα με όλη τη Σκήτη Βεροίας προκαλώντας σε όσους δεν ε γνώριζαν τα εκτός πραγματικότητας λεκτικά «Σκήτη Προδρόμου», «Τίμιος Πρόδρομος -

Σκήτη Βεροίας» (ως μία ονομασία), κ.α. Στην ίδια πλευρά με αχνότατα σήμερα λειψάνα υπήρξαν οι Μονές Αγίου Λαζάρου από την οποία βρέθηκε κάποια στιγμή μια πλάκα με επιγραφή «Ι.Μ.ΑΓ.Λ.900 μ.Χ.» (σήμερα όμως χάθηκε), η Μονή της Αγίας Τριάδος, των Αγίων Θεοδώρων κ.α. Η πλευρά των Πιερίων έχει άφθονα νερά, βλάστηση αλλά και ένα υγρό κλίμα ακατάλληλο για υγιεινή διαβίωση. Καθώς ο ήλιος αργεί να την φωτίσει ο χειμώνας γίνεται βαρύς και το θέρος έχει έντονη κουφόβραση. Από την πλευρά του Βερμίου με την ολοήμερη ηλιοφάνεια, έχουμε επίσης δύο Μονές σε λειτουργία αλλά και μια σωρεία άλλων που χάθηκαν. Ανατολικότερα βρίσκεται ο προφήτης Ηλίας, ή καλύτερα το σωζόμενο σήμερα παρεκκλήσιο, που σύμφωνα με μια γνώμη ανήκε σε Μονή με το όνομα Μεγάλη Παναγία. Στη συνέχεια ακολουθεί η

ταπεινή σήμερα Μονή του Γενεσίου της Θεοτόκου Καλλίπετρας σκιαζόμενη από τον βράχινο όγκο της Τζαμάλας ή Καλλίπετρας, από όπου έλαβε το όνομα της. Η εικόνα της νεογέννητης Θεοτόκου δίνει τον τίτλο στη Μονή της Παναγούδας, της Μικρής Παναγίας, για να διαχωριστεί από την Μεγάλη Παναγία αυτή του Προφήτου Ηλίου. Στο βάθος υπάρχουν τα χαλάσματα της Παλιάς Παναγίας ενώ ορεινότερα το Παλιομονάστηρο, η Αγία Παρασκευή, ο Άγιος Δημήτριος, ο Άγιος Αντώνιος, η Ανάληψη, τα Ασώματα.⁵

Κέντρο της Σκήτης με τα 50 κατά την παράδοση Μοναστήρια είναι η Λητή, ο χώρος της κοινής σύναξης των μοναχών. Ακριβώς πάνω από το Υδροηλεκτρικό Φράγμα των Ασωμάτων στην πλευρά του Βερμίου. Η τελευταία απόφαση εκδόθηκε το 1822 όπου σηματοδοτήθηκε και το τέλος της ενεργής ζωής της. Τότε αποφασίστηκε η συμμετοχή των μοναχών στην εξέγερση της Νάουσας υπό του εμπνευστού της, πρωτοσυγγέλου της Μητροπόλεως Βεροίας Γρηγορίου. Μετά την αποτυχία της εξέγερσης τα οθωμανικά κανόνια σύρθηκαν στις ερημοτοπιές της Σκήτης για να καταστρέψουν τον πλούτο και τα θαύματα που επί 15 αιώνες «στοίβαζαν» οι ευλογημένοι μοναχοί.

Στο διάβα του χρόνου μεγάλες προσωπικότητες ευλόγησαν και

ευλογήθηκαν από τα χώματα της Σκήτης. Παλαιότερος χρονολογείται ο Όσιος Αντώνιος ο Βεροιεύς, νεώτερος ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, Κορυφαίος ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς. Στην πρώτη σύνθεση απολυτικίου για το σύνολο των Αγίων της Σκήτης ατυχώς γράφτηκε πως ήταν «οκταρίθμοι» πατέρες, δηλαδή μόνον οκτώ. Η ιστορική μελέτη συνεχώς αυξάνει τον αριθμό για αυτό και προνοητικώς ήδη στην Ιερά Μονή Καλλίπετρας όπου παροικούμε την λέξη «οκταρίθμους» την αντικαταστήσαμε με το «πανευφήμους» αφήνοντας τον αριθμητικό περιορισμό μετέωρο. Για περισσότερο εξειδικευμένα θέματα αν ο Θεός επιτρέψει θα επανέλθουμε για να καταθέσουμε λαογραφικά, ιστορικά και άλλα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί από την ήδη 15ετή παραμονή μας στη Σκήτη.

Αν θέλουμε να κλείσουμε αυτό το ταπεινό πόνημα για τη Σκήτη Βεροίας θα ειπούμε πως αναγκαιότητα είναι και η επίσημη αναγνώριση της από την Πολιτεία και την Εκκλησία ως «Ιερός Τόπος» με τη νομική της έννοια. Για την τοπική κοινωνία, ακόμη καλύτερα για την Μητρόπολη Βεροίας, η Ιερά και Περίδοξος Σκήτη της Βέροιας (όπως κι άλλοτε το αναφέραμε)

είναι η αδαμαντοστόλιτος και πολυποίκιλτος Μίτρα για να κοσμήει την κεφαλή του εκάστοτε Μητροπολίτη Βεροίας αλλά και του εκάστοτε πολίτη της Βέροιας.

1. Σκήτη κατά την εκκλησιαστική ορολογία είναι το μοναχικό χωριό. Εκεί οι μοναχοί μένουν σε σπιτάκια με λίγους αδελφούς ή μόνοι τους και συμμετέχουν στις Κυριακάτικες ακολουθίες και Εορτάσιμες Αγρυπνίες όλοι μαζί. Η σίτιση είναι ιδιόρρυθμη. Φαίνεται πως με αυτό το σχήμα ξεκίνησε ο μοναχισμός στον τόπο και στη συνέχεια εξελίχθηκε σε κοινότητα αυτοτελών μοναστηριακών συγκροτημάτων.

2. Ξεμάχηση στην Ιερά και Σεβάσμια Μονή του Τιμίου Προδρόμου Σκήτους Βεροίας, π. Παλαμά Προδρομινού, Ι.Μ. Προδρόμου 2001, σελ. 10

3. Άγιος Κλήμης Αχρίδος, π. Παλαμά Προδρομινού, Ι.Μ. Προδρόμου, 1998, σελ. 19

4. ΠΡΑΞΕΙΣ ιζ'.

5. Διεξοδικά αναφέρονται από τον μεγάλο ιστορικό της Βέροιας Γ. Χιονίδη, στο Β' ΤΟΜΟ της ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ σελ. 196